

Inspektion enligt 19 kap 17 § föräldrabalken och 20 § förmyndarskapsförordningen

Länsstyrelsen:	Länsjurist	Therese Bragd Gustavsson
	Länsjurist	Marina Fagermoen
	Länsjurist	Lars Schill

Överförmyndar- verksamheten	Stabschef	Cecilia Knutsson
	Handläggare	Mathias Forsell
	Handläggare	Johanna Boman
	Handläggare	Dennis Adriansson

Plats: Nämndens kontor i Alingsås och digitalt möte
Tid: den 10 och den 18 september 2020

Inför inspektionen har årsredogörelse för verksamhetsåret 2019 fyllts i.

Inspektionen inleddes med att två av Länsstyrelsens tjänstemän, på plats, granskade ett antal akter och därefter den 18 september höll ett digitalt möte med chef och handläggare vid nämnden som bl.a. redogjorde för vad som hänt sedan Länsstyrelsens förra inspektion. Årsredogörelsen gick därefter igenom. Länsstyrelsens representanter berättade om hur tillsynen fungerar i de olika kommunerna i Västra Götalands län och om de förändringar rörande samgående som planeras. Cecilia Knutsson informerade om att det finns planer om att slå ihop kansliet med Lerums kommun. Länsstyrelsen påminde om skyldigheten enligt 8 § förmyndarskapsförordningen att före den 1 januari varje år underrätta Länsstyrelsen om sin mottagningstid samt om skyldigheten enligt 19 kap. 5 § föräldrabalken (1949:381, FB) att genast anmäla till Länsstyrelsen då valet av överförmyndare, ledamöter av överförmyndarnämnden eller ersättare förrättats.

1. Myndighetens organisation

Organisationen består nu av tre handläggare. Under året har en ny nämndledamot och två ersättare tillkommit och de har fått en introduktionsutbildning av handläggarna.

2. Överförmyndarens utbildning och fortbildning

Tjänstemännen har under året deltagit i kursen överförmyndarnyheter.

3. Rutiner på överförmyndarexpeditionen

Expeditionen är öppen och har telefontid, måndag till fredag mellan 10.00 och 12.00. Uppgifter om mottagningstider finns på kommunens hemsida och vid receptionen i kommunhuset.

Överförmyndaren ska före den 1 januari varje år underrätta länsstyrelsen om sin mottagningstid i enlighet med 8 § förmyndarskapsförordningen. Länsstyrelsen har inte underrättats om överförmyndarens mottagningstider i enlighet med bestämmelsen.

Alla förvaltarskap prövas årligen genom att förvaltaren får fylla i en blankett och eventuellt ska läkarintyg därutöver hämtas in. Vid granskning av årsräkning granskas även om förordnandet överensstämmer med arvodet. Ett fåtal ärenden har upptäckts och föranlett att överförmyndaren begärt jämkning i tingsrätten. I de fall där huvudmannen har fått betala arvode utöver förordnandet har inte någon ersättning gått ut till huvudmannen. En bedömning av arvode har gjorts i varje ärende.

4. Verksamhetens omfattning

Den 31 december 2019 fanns det 359 ärende där årsredovisning ska lämnas in. Antal ställföreträdarskap och ställföreträdare framgår av bilaga.

Förmyndarskapen ökar formellt då samtliga anmälningar nu läggs upp som ett ärende.

Länsstyrelsen har den 31 mars 2020, 14 april 2020 och den 24 augusti 2020 skickat påminnelser om att verksamheten ska lämna statistik enligt 26 § förmyndarskapsförordningen. Statistiken för verksamhetsåret 2019 skulle ha inkommit till Länsstyrelsen senast den 29 februari 2020 och lämnades in till Länsstyrelsen den 25 augusti 2020.

5. Granskning

Cirka 75 procent av årsräkningarna kommer in i tid. Granskningen av årsräkningarna för 2018 var klar i september 2019.

Det finns två nivåer för granskning av årsräkningarna. Normalgranskning i de flesta fall, dvs rätt ifylld och granskning av kontoutdrag görs utifrån en rimlighetsbedömning. Djupgranskning i förstaårsärenden och vid behov. Kontrollräkning och genomgång av verifikationer. Under året har inga vitesförelägganden utfärdats med anledning av för sent inkommen årsräkning.

6. Ställföreträdare

Nya ställföreträdare erbjuds både en digital utbildning för gode män och en extern lokal utbildning som kommunen betalar. Dessutom erbjuds ställföreträdare ett stöd vid inlämnandet av årsräkningen.

Under 2019 har samtliga ställföreträdare kontrollerats mot belastningsregistret.

Under verksamhetsåret 2019 har det inte skett något entledigande av ställföreträdare mot dennes vilja.

Den som har flest uppdrag som ställföreträdare innehar 15 uppdrag i Alingsås kommun.

7. Övrigt

Vid inspektionen har särskilt diskuterats frågan om årliga omprövningar av förvaltarenskapen och frågan om huruvida arvodering överensstämmer med uppdragets omfattning enligt tingsrättens förordnande.

I fråga om arvodering som motsvarar uppdragets omfattning framkom det att i de fall där huvudmannen felaktigt har fått betala ett för stort arvode har detta inte kompenseras av kommunen. Överförmyndarnämnden uppger att de har gjort en bedömning i varje enskilt ärende och arvodet har inte bedömts vara oskäligt utifrån redogörelse och årsräkningar.

Granskade akter

Vid inspektionen har nedanstående stickprovsvis utvalda akter granskats. Akterna har avsett godmanskap, förvaltarenskap, förmynderskap och godmanskap för ensamkommande barn. Vid granskningen har följande noterats.

Akt nummer 2466

Akten innehåller flera lösa post it, det mesta som arbetsmaterial.

Enligt Länsstyrelsens bedömning bör akten rensas efter granskning av räkenskaperna.

Akt nummer 2847

Ingen omprövning av förvaltarenskapet skedde under år 2018. I skrivelsen från den 18 oktober 2018 framgår följande ”alla överföringar och annat inte kan verifieras. Detta kommer vi dock att gå igenom när du kommer hit så att du vet hur du ska göra fortsättningsvis”. I årsräkningen för 2018 fanns återigen en stor differens och i ett brev från överförmyndarnämnden den 22 augusti 2019 noterar överförmyndarnämnden att det har skett transaktioner mellan ställföreträdarens konto och huvudmannens transaktionskonto.

Enligt Länsstyrelsens bedömning är det viktigt att noggrant dokumentera vilka avvägningar som gjorts i samband med granskningen av årsräkningen samt ställföreträdarens sammanblandningar. Vidare är det viktigt att följa föräldrabalken och årligen ompröva förvaltarenskapet.

Akt nummer 2776

I ett meddelande från ställföreträdaren daterat den 16 februari 2019 framgår det att hen lånar ut pengar till huvudmannen. Sammanblandningen föranleder ingen kommentar från granskaren av årsräkningen.

Rätteligen ska ställföreträdaren erinras om det felaktiga handlandet och det bör dokumenteras i ärendet.

Akt nummer 2933

En förordnad förmyndare har varit förordnad sedan år 2016 och först år 2020 noterar överförmyndarnämnden att tillgångsförteckningen saknas. Förmyndaren återkommer med att hen inte förstår svenska. Överförmyndarnämnden beslutar om befrielse från redovisning enligt 13 kap. 16 § FB.

Enligt 13 kap. 16 § FB finns möjlighet om att befria från årsräkning eller sluträkning. I det här fallet är tillgångarnas värde okända och överförmyndarnämnden kan inte befria från skyldigheten att ge in en förteckning.

En förordnad förmyndare är som huvudregel redovisningsskyldig och underkastad samma bestämmelser som andra förordnade ställföreträdare. Det gäller således strängare bestämmelser för dem än för barnets föräldrar och överförmyndarnämnden borde ha tagit in en förteckning.

Akt nummer 272

Godmanskap där förordnandet avser bevaka rätt och förvalta egendom men inte sörja för person. Överförmyndarnämnden har emellertid i 20 år låtit huvudmannen betala arvode för ett fullt förordnande. Förordnandet jämkades 2017 när överförmyndarnämnden upptäckte detta. Kommunen bedömer att det är inte oskäligt att huvudmannen står för arvodet i det enskilda fallet då huvudmannen har haft ett behov av ett fullständigt förordnande och ställföreträdaren har agerat utifrån att sörja för person ingått i uppdraget.

Enligt 12 kap. 16 § första stycket FB har förordnade gode män rätt till skäligt arvode för sitt uppdrag. Det som inte ligger inom ramen för uppdraget har ställföreträdaren inte någon rätt att få arvode för. Trots det har nämnden fattat ett beslut som lett till att huvudmannen ålagts en ekonomisk börda under en mycket lång tid.

Ett uppdrag som god man bygger inte på en ömsesidig avtalsförpliktelse utan har sin grund i förordnandet. Frågan om gode mannens rätt till ersättning är reglerad i lag. Det är därför inte möjligt att med hänvisning till ett ingånget avtal utöka eller begränsa rätten till ersättning utöver vad som i det enskilda fallet anses skäligt (RH 2010:87). På samma sätt är det enligt Länsstyrelsen inte möjligt för nämnden att anse att huvudmannen ska betala för uppdrag som ligger utanför förordnandet. Det finns ingen laglig grund att ålägga huvudmannen en betalningsskyldighet för något som inte omfattas av uppdraget oavsett om behovet funnits eller om arvodet i sig är skäligt. Det är nämnden som gjort sig skyldig till en felaktigt arvodeberäkningen och följer av detta får inte belasta den enskilde.

Akt nummer 1955

År 2017 har underlag tagits in för omprövning av förvaltarskapet men överförmyndarnämndens ställningstagande saknas. Det saknas även för år 2018. Omprövning har därefter skett 2019 och 2020. Två uttagsmedgivanden till två olika banker, där man i ena fallet talar om ställföreträdare och i det andra fallet om god man. I uppföljningen för årsredovisningen 2018 anges ”god man”.

Det är viktigt att överförmyndarnämnden använder rätt benämning på ställföreträdarskapet då begreppsförvirring kan leda till felaktiga beslut och få negativa konsekvenser för huvudmannen. Vidare har överförmyndarnämnden en skyldighet att ompröva förvaltarskapet årligen enligt föräldrabalken.

Akt nummer 2476

Begäran om uttagsmedgivande i form av utskrift från inkorgen, där inte bara mejlet från förvaltaren syns utan även andra inkomna mejl. Innebär att andra personuppgifter som inte hör hemma i akten syns. Vidare noteras att utgifterna är mycket större än intäkterna och kapitalet minskar flera år i rad. Framgår inte om nämnden på något sätt övervägt om förvaltningen av kapitalet sker utifrån huvudmannens bästa. År 2017 krävdes verifikation, därefter inga krav på verifikationer trots att det gjorts stora inköp.

Det är viktigt att överförmyndarnämnden dokumenterar de övervägande som gjorts i samband med besluten om uttagsmedgivande samt försäkrar sig att uttagen kommer huvudmannen till godo. Akten ska inte utan grund innehålla personuppgifter som inte hör till ärendet.

Akt nummer 237

Förordnande om godmanskap saknas i akten. Vid samtalet med handläggarna har förordnandet införskaffats från tingsrätten. I akten finns en gammal skrivelse angående arvodesbeslut där 17 andra huvudmän listas med namn, personnummer och uppgifter om ekonomi/omfattning av förvaltning.

Med anledning av att förordnandet har saknats i akten bör överförmyndaren skyndsamt gå igenom ärendet och bedöma om huvudmannen lidit skada. Akten ska inte utan grund innehålla personuppgifter som inte hör till ärendet.

Akt nummer 1045

Ställföreträdaren fick en granskningsanmärkning den 22 januari 2020. Det finns inga noteringar om att anmärkningen har följts upp. Anges också att ”det är inte första gången det sker”, men det framgår inte av de tidigare årsräkningarna i akten. Den 5 februari 2020 godkänns årsräkningen utan anmärkning.

Överförmyndarnämnden bör i akten dokumentera vad som framkommit vid granskningen.

Akterna 3101, 720, 1515, 1945 utan anmärkning

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen har vid inspektionerna 2018 och 2019 kritiserat överförmyndarnämnden bland annat på grund av utebliven omprövning av förvaltare, avstannade ärenden, felaktig arvodering och utebliven statistik till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen konstaterar återigen att det finns brister i handläggningen trots tidigare kritik och statistiken för 2018 saknas fortfarande.

Länsstyrelsen bedömer att överförmyndaren förtjänar kritik på nytt på grund av brister avseende avsaknad av förordnande i akten samt brister i omprövning av förvaltare trots att överförmyndarnämnden antagit rutiner kring detta under 2018. Länsstyrelsen finner även anledning att rikta kritik mot överförmyndaren på grund av att de fattat beslut om befrielse från årsräkning utan att ta in en tillgångsförteckning. Länsstyrelsen ser även mycket allvarligt på nämndens inställning i frågan om kompensation till huvudmannen som fått betala för ett uppdrag som inte ingått i förordnandet.

Vidare har överförmyndarnämnden varit sena med att lämna in sin statistik enligt 26 § förmyndarskapsförordningen för år 2019 och som nämns ovan så saknas statistiken för år 2018, vilket också föranleder kritik.

Länsstyrelsen bedömer att det finns skäl att ålägga överförmyndarnämnden att **senast den 31 december 2020** inkomma till Länsstyrelsen med en redovisning av vilka åtgärder som nämnden har vidtagit eller planerar att vidta för att åtgärda de konstaterade bristerna. I redovisningen ska framgå en analys av varför inte fastställda rutiner följs och på vilket sätt verksamheten säkerställer att rutinerna följs gällande omprövning av förvaltare samt kontroll av ställföreträdarskapets art och omfattning. Överförmyndarnämnden ska även

redogöra för sina rutiner kring sammanblandningar samt granskning av årsräkningar och då särskilt med hänsyn till korrigeringar och anmärkningar.

Vid protokollet
Therese Bragd Gustavsson

Justerat
Marina Fagermoen

Kopia till
Överförmyndarnämnden i Alingsås kommun
Justitieombudsmannen, via e-post: JOkansli1@jo.se

Bilaga
Utdrag ur överförmyndarstatistik för 2019